IX. évfolyam. Budapest, 1903. márczius 8. 10. szám.

NÉPNEVELŐ

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSÜGYI LAP

MAGYARORSZÁGI LATIN ÉS GÖRÖG SZERTARTÁSÚ KATHOLIKUS NÉPOKTATÁSI INTÉZETEK SZAMÁRA

Kiadja a SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT Budapesten.

Megjelenik minden vasárnap egy ívnyi terjedelemben.

Megkapja e lapot minden kath. népoktatási intézet egy példányban **ingyen.**

Előfizetési ár: egész évre kor. 6.—.

Kéziratokat nem küldünk vissza.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

BUDAPEST,

Szentkirályi-utcza 28b. sz. a.

(SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT)

A hirdetések árszabálya:

A pályázati hirdetéseknél minden egyes szóért minden közlés után 6 fillér (3 krajczár) fizetendő.

Egyéb hirdetéseknél:

egész oldal ...kor. 32.— | negyed oldal ... kor. 8.
fél oldal . . . » 16.— | nyolczad oldal » 4.

A díjak előre beküldendők a Szent-István-Társulathoz.

Hogyan biztosítsuk iskoláink kath. jellegét?

A fönti czím alatt jelent meg a «Magyar Sion» f. é. február havi füzetében egy hosszabb értekezésem és hogy e lap hasábjain is közzé nem tettem, ez épen annak nagyobb terjedelme okából történt; mivel azonban e tárgy különösen napjainkban rendkívül fontos, indíttatva érzem magam, hogy ezt ebben legalább is főbb vonásaiban szintén közzé tegyem, megjegyezvén mindazonáltal, hogy az esetben, ha valaki e téren radikálisan óhajt eljárni, annak a «Magyar Sion»-ban megjelent e tárgyú s tíz évi tanulmányt felölelő dolgozatomat ajánlom szives figyelmébe. Iskoláink kath. jellegének megóvására többféle nézet merült föl; de ezek egyike sem bír a valóságban praktikus jelentőséggel és így történik meg nem egy izben az, hogy egyikünk vagy másikunk midőn fölfogásának az érvényesítésével rendkívüli buzgalmat fejt ki, a nem kellő eszközök fölhasználásával akarata ellenére is az ellentábor malmára hajtja a vizet. A főeszköz e téren maga az iskolaépület és egyáltalán az iskola ingatlanai tulajdonjogának a kath. egyház részére eszközlendő biztosítása, illetve ezeknek a telekkönyvben ilyen értelemben való föltétlen bejegyzése, mely ha megvan, tekintve, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak is a kir. tanfelügyelőkhöz 1869 május 15-én intézett utasítása VII. fej. 50 §-ából kivehetőleg az iskolaépületek a felekezeti tanintézetek elközösítése után is az egyház tulajdonában maradnak, meggondolás tárgyát fogja mindenesetre úgy az állam, valamint a polgári község részéről is képezni, vajjon ezek a tanintézeteket elközösítsék, vagy pedig ha úgy tetszik, elállamosítsák-e, vagy pedig nem? mert az előbbi esetben a polgári községeknek kellene az új közös iskolaépületeket fölépíteniök. A régi iskolákra vonatkozólag, a melyek mivel nálunk autonomia nincsen, nem egy izben a telekkönyvekben a kath. jelző mellett a községi jelzővel is lettek az ötvenes években ellátva, a mely utóbbi, tekintve, hogy a kath. és községi fából vaskarika és hogy az 1868 évi XXXVIII. t.-cz. életbelépte előtt nálunk mások mint felekezeti iskolák nem léteztek, nem egyebek téves bejegyzéseknél és ép azért akár a betétszerkesztésekor, akár pedig ezeken kívül is az illetékes telekkönyvi hatóságoknál kell azok kiigazítását — igen természetes — érvekre hivatkozva kérelmeznünk. Hogy már most, ha nálunk autonomia nincsen, kinek vagy minek a nevére jegyeztessenek be azok, megfelel erre a 19.665/1893 sz. m. kir. igazságügyi miniszteri rendelet 125 §-jának utolsó bekezdése, kimondván egész határozottan azt, hogy a róm. kath. egyházi birtokok, úgymint lelkészi, templomi, tanítói, harangozóiak, iskola stb. egy telekkönyvi betétben összefoglalva, még pedig annak föltüntetése mellett, hogy mily javadalmat képeznek, az illető egyház, pl. párkányi, muzslai, ebedi stb. róm. kath. egyház nevére telekkönyvelendők.

Nem kisebb jelentőségű zavarok merülnek föl az új iskolák fölépítése körül követett eljárás tekintetében; a többi között a legtöbben a polgári községek által akarnak felekezeti iskolákat építtetni és a midőn ezt teszik, az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. 24. §-ából láthatólag tulajdonképen községi és így felekezeti jelleg nélküli tanintézeteket építenek. Nekünk tehát, ha igazi és nem az úgynevezett talmi kath. iskolákat akarunk nyerni, azokat nem a polgári községek, hanem az 1868: XXXVIII. t.-cz. 11. §-ának megfelelőleg a hitközségek által kell fölépittetnünk. Kérdezhetjük itt, hogy micsoda hitközségek által, ha autonomiáink nincsenek? megfelel erre az 1898 április 6-án 17.717. és 1902 junius 17-én 33.469 sz. vallás- és közoktatásügyi miniszteri határozat, a mely szerint a latin, görög és örmény szertartású katholikusoknál ott, hol a helyi autonomia még szervezve nincs, az iskolaszék a hitközség képviselőjének tekintendő. Nekünk tehát az iskolaépítés ügyét az iskolaszékek, mint hitközségeink az ezidőszerinti képviseletéhez kell

terelnünk és azt ezek által kell végrehajtatnunk. A fedezetet nyerhetnők ugyan erre teljesen a polgári községektől is, mivel ezek az 1886: XXII. t.-cz. 21 §-ának *c)* pontja szerint vagyonunk felett szabadon rendelkeznek; mivel azonban a vallási és közoktatásügyi miniszterium a 13.179. 1901 sz. alatt úgy döntött, hogy községi törzsvagyon a felekezeti iskola fejlesztésére föl nem használható és törzsvagyonnak tekintetik ott a polgári község által iskolaépítés czéljaira kötelezőn fölvett tőke is, nekünk ezek igénybevételétől tartózkodnunk és ezeket, jelesen pedig az iskolaépítési kölcsönöket is a hitközségek által kell beszereztetnünk és ezeknek kell azokkal tartozniok. És állapítják ezen elvet, a melyet a közoktatási és belügyminiszteriumok tíz éves gyakorlatának mondanak az 1886: XXII. t.-cz. 110 §-ára, a mely szerint a község törzsvagyona csonkítatlanul föntartandó és ha az új iskola mindazonáltal ennek ellenére fölépittetnék, akkor azt községinek fogják deklarálni. De mivel ugyanezen törvény ugyancsak 110 §-ának 2-ik és 3-ik bekezdése szerint a község törzsvagyona bizonyos formák betartása mellett mégis elidegeníthető, megengedte kivételesen azt, hogy a polgári község a hitközségnek iskolaépítés czéljaira telket adományozhasson; de ez esetben egy a járási főszolgabíró által láttamozott községi bizonyítványra van szükség, a mely szerint a községnek a szóbanforgó területre semmi a törvény által előírt czélra, mint pl. községház, utczaszabályozás, kórház, temető stb. szüksége nincsen. Segélyezheti a polgári község anyagi erejéhez képest meg az iskolaépítési kölcsön törlesztésére és az 1868: LIII. t.-cz. 23 §-a alapján a hitközségeket, de ezért ezeknek évenkint a községi költségvetés összeállítása előtt folyamodniok kell. Ezek szerint tehát nincsen nehezség az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. életbelépte előtt a polgári községek által épitett felekezeti iskoláknál, mert ezek kath. hitközségi iskolák, de igenis van a későbbieknél, a a melyek általuk ujabban semmiképp föl nem építhetők, sőt a hitközségek ezek fölépítésénél általuk korlátlanul nem is segélyezhetők s a polgári községeknek hatásköre ezen a téren a részükről adományozható telken és évről-évre nyujtható segélyen túl nem is terjedhet. Az ezek fölhasználása után hiányzó összegeket, az iskolaszékeknek, a melyeknek ehhez, mint akár a községi képviselőtestületeknek joguk van, kell a hívekre kéretniök. Igazolja ezt az előbb hivatkozott két rendbeli miniszteri határozaton kívül az 1893 október 16-án 45.038. szám alatt kelt vallási- és közoktatásügyi miniszteri határozat is, világosan kimondván, hogy az iskolai terhekhez való hozzájárulás s iskolai adó arányának megállapitására az iskolaszék illetékes. Személyi hitelük persze a hitközségeknek a pénzintézeteknél rendesen nincsen, de fölvehető a kölcsön váltón az iskolaszék tagjai által is, s hogy ez, t. i. e tartozás, a hitközség többi tagjain is behajtható legyen, mulhatlanul szükséges, hogy az iskolaszék jegyzőkönyvében nyiltan kimondassék, hogy ezen kölcsön az iskolaszék tagjai mint a pénzintézetnél fungálók részéről a hitközség terhére fog fölvétetni, a mi megtörténvén, ezen jegyzőkönyvet azután egyházhatóságilag is jóvá kell hagyatnunk.

Tehát nem úgy áll a dolog, a mint ellenfeleink a mi elriasztásunkra hangoztatni szeretik, hogy a hitközségek iskolákat nem építhetnek, de hogy ezt megtehessék, nincs is szükség arra, hogy az országos autonómia életbe léptettessék; megtehetik ezt a mai, az iskolaszékek által képviselt hitközségek is, csak egy kis utánjárásra van szükség és le kell mondanunk ama fölfogásról, hogy mindent csak a polgári községek által intéztessünk. Megengedem azt, hogy az ellenkező fölfogás is, mely a községek által kívánja a felekezeti iskolát fejlesztetni az 1868: XXXVIII. t.-cz. 25. §-ból szintén kimagyarázható és körülbelül még tíz év előtt ezen magyarázat el is fogadtatott, sőt a legszívesebben fogadnám el azt magam is; de mikor látnom kell, hogy ezen magyarázat magában a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban, a mely pedig utolsó végelemzésben dönt ezen ügyekben, sem fogadtatik el és nem az lévén a czélunk, hogy elméleti vitatkozásokkal töltsük el az időt, hanem hogy iskoláink kath. jellegét felsőbb sanctió alatt is biztositsuk, nekünk egyrészt ezen a vallás- és közoktatásügyi minisztérium részéről újabban vallott fölfogáshoz alkalmazkodnunk, másrészt pedig az ezen a téren gyakran tapasztalható erőszakoskodásokkal szemben ugyanezen minisztériumnál felebbezés alakjában kérlelhetetlenül jogorvoslást kell keresnünk. Az eredmény lesz iskoláink kath. jellegének biztositása, a mely után pedig törekedni valamenynyiünk elengedhetlen kötelessége.

Párkány. *Báró Jeszenák Gábor.*

Egy rossz szokásról.

Elmultak a farsangi napok is.

Beköszöntött a nagyböjt, a mely szent idő alatt megváltásunk legszentebb titkairól kell elmélkednünk.

Ez alkalommal egy rossz s minden erővel kiirtandó szokásról akarom az arra hivatottak figyelmét fölhívni.

Sok helyen — értem a falvakat — még most is divik az a szokás, hogy az iskolásgyermekek is összejönnek mulatni.

Ezt a szokást minden arra hivatott tényezőnek meg kell akadályoznia, mert ez sok rossz dolognak a szülőoka. Rendkivül hátrányos a gyermekek *erkölcsi* életére.

Nem mulatnak ugyan együtt a felnőttekkel, de azért már a gyermekek között is sok oly dolog előadja magát, a mely azok erkölcsi életét nagyon is megtépheti.

Hátrányos ez a szokás a *tanításra* nézve is.

Majdnem egy hét kell, míg ezek után a mulatságok után a gyermekek a rendes «kerékvágásba»

jönnek. Ebben a tekintetben bátran hivatkozom az oly helyeken működő tanítókra és hitoktató káplánokra, kik ily helyen működnek.

Nagy visszahatással van ez a rossz szokás a *fegyelemre* is. E napokon ugyanis a gyermekek mintegy fölmentve érzik magukat az iskolai fegyelem alól, a mi hogy épen nem kívánatos, minden pedagógus belathatja.

Tenni kell valamit e téren is és pedig annál is inkább, mert ez a szomorú szokás csakis az illető tényezők hanyagságából maradhatott fönn eddig.

Szerény nézetem szerint egyik legjobb orvosszer volna ezen a bajon segíteni, ha a farsang hétfői és keddi szünetet többé nem adnák meg.

A középiskolákban is megvolt évekkel ezelőtt a farsangi szünet, de azt beszüntették; helyesen gondolkodtak, kik ezt tették.

A középiskolákban most csakis hamvazószerda szünet. Nagyon helyesen! Ez által a vallásos érzületet nevelik, a mi a nevelésnek egyik fő tényezője.

El kell törülni az elemi iskolákban is a farsangi szünetet!

Itt is csak hamvazószerda legyen a szünet.

Ha ezt az illetékes tényezők behozzák: egy nagy lépéssel előrehaladtunk.

De ha ez az intézkedés sem használna, akkor vegyük igénybe a közigazgatási hatóságot is, hogy végre-valahára végét érje ez a szülők által is annyira beczézett rossz szokás.

Nem akartam erről bővebben írni, pedig lehetne, de, azt hiszem, ez is elég!

Dr. Kozma Kálmán.

Katholikus tanítóképesítés.

(Folytatás.)

Az állami tanképesítés ellenkezik az oktatás törvényes és természetes szabadságával és az egyházra nézve nem a hatalmi kérdés szempontjából veszedelmes, hanem azért, mivel az állami hatalom jelenlegi keresztényellenes iránya lehetetlenné teszi a keresztény szellemű tanítóképzést. Az állam és az egyház között soha sem kerülne összeütközésre a dolog, ha a tapasztalat nem arra tanította volna meg az egyházat, hogy az állami jelleg a keresztény elvek tagadásával jelenleg együtt jár. Ha az egyház az állami iskolát nem jó szemmel nézi, az nem azért van, mivel azt az iskolát az állam állítja föl, hanem azért, mivel a liberális állam iskolája minden inkább, csak keresztény iskola nem; már pedig egy vallásilag szintelen, kozmopolita intézményt, a melynek szelleme még akkor is veszedelmes, ha csak közömbös, hát meg, ha kereszténytelen, vagy keresztényellenes is, meggyőződéses katholikus jó szemmel nem nézhet.

Minden iskola a maga bélyegét nyomja a belőle kikerült ifjuság lelkére, azért az egyház joggal megkívánhatja, hogy a katholikus nép nevelésére állitott iskolák ne csak hogy ne sértsék, hanem inkább teljes erővel szolgálják a keresztény szellemet. És ha ez a kívánság jogos a népiskolára, sokkal inkább jogos és szükséges a tanítóképzőkre, a melyeknek szelleme szerint alakul a népoktatás. Ha nem lesznek keresztény tanítóink, nem lesz keresztény nevelésünk sem. Az állami képesítés csonka intézetekké tenné a katholikus képzőket és veszélyeztetné a bennök nevelődött jelöltek meggyőződését épen az által, hogy tanulmányaik eredményét és tanítói képességök nyilvános elismerését egészen idegen és esetleg ellenséges érzületü bizottság ítéletétől teszi függővé. Hiába mondják az állami képesítés hívei, hogy csak a képesítés legyen állami, maga a képzés lehet felekezeti szellemü. Ez üres beszéd, mert a veszedelem nem magában a képesítés állami jellegében, hanem abban van, hogy az országos vizsgálóbizottság szelleme mint ég és föld különbözhetik a katholikus elvektől. Ha pedig különbözik, akkor előáll az a veszedelem, hogy a katholikus képzők növendékei irgalom nélkül elbuknak, mihelyt egyes tárgyakból nem a vizsgalóbizottság szelleme szerint felelnek, a mire pedig a lélektan, neveléstan, neveléstörténelem, természettudományok és a történelem terén számtalan alkalom kínálkozik. Ha pedig nem akarják magokat a bukás veszélyének kitenni, akkor vagy kénytelenek lesznek az országos bizottság előtt meggyőződésökkel ellenkező szellemben felelni, a mi nem lesz egyéb, mint államilag szabadalmazott képmutatás, vagy pedig kitétetnek annak a veszélynek, hogy keresztény meggyőződésöket elveszítik. Ez általános baja a középiskolai tanárvizsgálatnak is, a hol a jelölt keresztény meggyőződéssel homlokegyenest ellenkező bölcseleti és nevelési elveket kénytelen vallani, ha megbukni nem akar. Mennyivel nagyobb volna az elcsábítás veszélye, ha a tudományokban kevesebb önállósággal rendelkező jelöltek kényszerülnek e szellemi torturán keresztül menni. Ez a középkor istenítélete a XX. század modern kiadásában.

De nem csak a jelöltekre nézve veszedelmes az állami képesítés, hanem sérelmes a képzők tanáraira is, a kik a munka oroszlánrészének: az ifjúság kiképzésének elvégzése után megfosztatnak négy évi fáradozásaik legméltóbb befejezésétől; már pedig ha az alapvető és az egész életre kiható munkát elvégezhetik az egyes tanártestületek, akkor nincs ok, miért ne adhassák a formaszerinti képesítést is. Épen azért rendkívül csodálkozom, hogy az állami képzők tanártestületei nem érzik azt a nagy sérelmet, a melyet tekintélyükön a képesítés jogának elvétele ejt. Üres jelszavakért, puszta külsőségért jogokat föladni nagy könnyelmüség. Már pedig állami képesítés puszta külsőség, mert az országos bizottságnak nincs más czélja, mint a tanítójelöltek ismereteit és gyakorlati képességét megítélni és erről szerzett meggyőződése szerint

bizonyítványt kiállítani. Amde épen ez az, a mit a képzők tanártestületei, melyek a jelöltek képességeit, elméleti tudását, gyakorlati rátermettségét, lelkületét és egész valóját ismerik, sokkal jobban, sokkal biztosabban és a csalódás kevesebb veszélye nélkül megtehetnek, mint a növendékséget egyszer látó és vele 1—2 óráig foglalkozó országos bizottság.

Ezek után legyen szabad, mélyen tisztelt szakosztály, elfogadására ajánlanom a következő határozati javaslatokat: Mondja ki a katholikus nagygyűlés: I. Hogy a katholikus tanítóképzés és képesítés jogához törhetetlenül ragaszkodik és tiltakozik minden olyan törekvés ellen, mely a katholikus egyház ezen természetes és törvényesen biztosított jogának megszorítására vagy megszüntetésére irányul. II. Tekintve a katholikus szellemű tanítóképzés nagy fontosságát, katholikus tanítóképzők fölállítását, föntartását és a modern igényeknek megfelelő színvonalra emelését elodázhatatlan szükségnek tartja.

Esztergom. *Guzsenitz Vilmos.*

Az éneklés, mint a történettanítás segédeszköze.

(Folytatás.)

A kiválasztott éneket ugyanis mindenkor párhuzamosan tanítjuk az illető történelmi anyaggal. A mikor valamely kort tárgyalunk, a rendelkezésünkre álló énekóra alatt az illető éneket vagy dalt is betanítjuk.

És pedig először a szöveget ismertetjük meg és tanítjuk be.

Megmondja a tanító, milyen éneket akar tanítani. Ebből kiindulva, röviden áttekintteti a történeti részt, s erősebben kidomborítja azt a részletet, melyre a szöveg tartalma vonatkozik. Ezzel a tartalomban rejlő hatás befogadására készíti elő a tanulókat.

Ezután elmondja (elszavalja s nem olvassa) az egész dalszöveget s pár kérdéssel megbeszéli a tartalmat. Erre a költeményt szakaszonkint értelmezi olyformán, mint a költeményeket az olvasási órán értelmezni kell. Ha nincs a gyermekeknek énekfüzetük, leiratja a szöveget; ha van, még egyszer átolvastatja s házi feladatul, szószerinti betanulásra kijelöli. A következő órán kihallgatja a dalszöveget.

Már a magyarázat után, ha nem tudják is még a gyermekek a szöveget, a dallam betanításába kezdünk.

Ha pusztán *hallás után* énekelnek a gyermekek, a tanító a dalt elénekeli. Az első eléneklés után a jobb zenei hallású gyermekek a tanítóval együtt, de alig hallhatóan dudolják a dallamot, a táblaról vagy a könyvből olvasott szöveggel együtt. Ezután ritmusonkint előénekli a tanító a dalt. Minden ritmust az egész osztálylyal utána énekelteti, e közben a gyermekek énekét mindig hangszerrel kíséri. A jobb énekesekkel külön is énekelteti. Egy-egy ritmust addig gyakorolnak, míg hangszer nélkül is tudják jól énekelni.

Minden ritmus betanulása után, mielőtt a következő ritmus tanulásába kezdenének a gyermekek, a legutóbb tanultat az előző ritmusokkal egybefoglalva is gyakoroljuk.

Az egész dallam megtanulása után az előjegyzés szerint való hangszínezést is figyelembe veszszük az énekeltetésnél.

Ha több szakaszból áll a dal szövege, a versszakok mindegyikét külön is begyakoroltatjuk.

A *hangjegyekkel* való tanításnál, a szöveg tárgyalása után, következőleg járunk el: Mielőtt a betanítandó dalt vagy éneket a gyermek ismerné, zenei ismétlést veszünk. Ez abból áll, hogy a már ismert dalok vagy énekek közül azokat, melyekben a betanítandó dallammal rokon melódikus vagy ritmikus részletek vannak, kiválasztjuk, s az újjal egyező melodikus vagy ritmikus részletet a táblára írjuk s leénekeltetjük. Ezt az ismételt részt aztán a tanítandó dallam czélja szerint átalakítva is gyakoroltatjuk. Ez az eljárás könnyíti a dallam fölfogását s erősíti a kótaolvasás és leéneklésbeli készséget is. A mint a tanulók a hanglétrát és a hármas zöngét magukévá tették, ajánlatos az előkészítést ezzel is támogatni. Természetesen itt is úgy állítjuk egymás mellé a hanglétrát és a hármas zöngét, hogy a dallamos fordulatok és haladások, az új dalban előforduló ütem, szintén az újra való előkészület legyen.

Ezen előkészítés után az új dallam betanítása következik. A tanító az új dalt vagy éneket elénekli. A jobb zenei hallásúakkal utánénekelteti, az egész osztálylyal után-dudoltatja. Ez után fölkeresteti az új dallamnak az előkészítés anyagával megegyező melodikus, ritmikus stb. részleteit s ezeket a gyermekekkel közösen előállítja.

Az így hiányosan maradt részleteket, a gyermekekkel való közös megbeszélés révén pótolja s az így előállított dallamot, természetesen a szöveggel énekelteti.

Az új dallam betanítása után a benne előforduló hang egymásutáni, ritmikai, a hang erejére vonatkozó stb. részeket összevetjük. Ha a már ismert dallamokban is találunk erre az összehasonlításra alkalmas anyagot, csak természetes, hogy ezekből is merítünk. Az így végzett összehasonlítás eredményeit a tanulók szóbelileg meghatározzák.

Az így nyert meghatározásokat a gyermekekkel legyakoroltatjuk. A mi ily általános értékű, a tanulók egy füzetbe írják s így maguk állítanak össze egy kis énektant.*

Ez után a szöveg többi szakaszát éneklik a gyermekek. Hangtalálási, hangkiejtési gyakorlatokat végeznek. Ezek előttük ismeretlen dalla-

* Rein-Seller-Pickler Theori und Praxis. E fejezet ezen része különben is e könyv hatása alatt áll. A kóta szerint való népiskolai tanítás e könyvben van legteljesebben megvalósítva.

mokon is gyakorolják. Megállapítják a dalok hangmenetét, a hang nemét; egyik hangnemből a másikba áttesznek egyes dallamokat stb. stb.

Akár hallás után, akár hangjegyekkel tanítunk, a betanult dal vagy ének éneklését mindig összekötjük az egyes történelmi részszel. Vagyis soha sem hallgathatunk ki történeti részt, ha hozzá tartozó dalt, vagy éneket tudnak a gyermekek, hogy azt befejezésül el ne énekeltessük. Az énekórákon aztán csoportosíthatjuk is az énekeket. Pl. énekeltetjük a mohácsi vészszel és a tatárpusztítással kapcsolatos dalokat; a törökvilágból ránk maradt énekeket és dalokat stb.

Mindezekből következik, hogy:

1. Habár teljesen elismerik a zene nevelő-oktatási értékét s alkalmazzák is a népiskolában, a nemzeti nevelés szempontjából a kiválasztott énektanítási anyagban bizonyos hiányosságot észlelünk.

2. E hiányosságot úgy orvosolhatjuk, ha az énektanítást szorosabb kapcsolatba hozzuk a történettanítással.

3. E czélból az egyes történeti korok nagyobb jelentőségű eseményeit érintő, eselleg egyes korokból reánk maradt, a kor közhangulatát, érzését és ízlését kifejező, értékes dalok és énekek is fölveendők a népiskolai énektanítás anyagába.

4. Ezeket a dalokat és énekeket a hatások fokozása czéljából, mindenkor azon történeti kor tárgyalásával egyidejüleg kell tanítanunk, a melyre vonatkoznak, illetőleg a melyből reánk maradtak.

5. Ez az egybekapcsolás fokozná a történettanítás hatásait, tehát közelebb hozná az iskolát a történettanítás czéljának eléréséhez.

6. Az énektanításnál a szöveg épen olyan gondos tárgyalást kíván, mint a zenei rész.

7. Akár hallás után, akár hangjegyekkel tanítjuk az éneklést, mindenkor hozzuk szoros kapcsolatba a történelemmel.

Kalocsa. *Dreisziger Ferencz.*

Közoktatási reform Angliában.

(Folytatás.)

Így történt meg, hogy több grófságból kiveszték a katholikusok s már a XVIII. század elején mondhatta *Gastrel*, chesteri anglikán püspök, hogy egyházmegyéjének négy városában egyetlen egy katholikus sincs; *Salfdorfban* csak három volt, a már akkor népes *Manchesterben* pedig csak 13.

Valamit már 1778-ban és 1793-ban könnyítettek a katholikusok helyzetén; az utóbbi esetben a franczia forradalom hatása alatt, az előbbiben a türelmi szellemnek hóditása folytán. Végre bekövetkezett az 1829 ik évi emanczipáczió, a mely azonban még sok kívánnivalót hagyott hátra; Anglia régi intézményének sok katholikus-ellenes vonását még nem törülte el s még a XX. század elején nagy meglepetés érte a világot, hogy *VII. Eduárd* király koronázási esküje mennyire sérti a katholikus vallási érzületet.

Az emanczipáczió után többet gondolhattak az angol katholikusok iskoláikra is. A hívek tartották fönn, de nagyon szegények voltak s lassan emelkedtek ki elnyomottságukból. Ezek a katholikus elemi iskolák tehát nem is versenyezhettek a többi felekezetekéivel, a melyeknek gazdag és áldozatkész híveik voltak; az anglikán iskolák pedig és általában ezek az intézmények a régi katholikus egyházi vagyonból, a melyre a reformáczió idejében tették kezüket, viszonylag sokkal kedvezőbb helyzetben voltak. Később azonban a kormányférfiak is belátták, hogy a katholikus népiskolákat támogatni kell, a katholikusok mindinkább szaporodván s gazdasági helyzetük is emelkedvén s mert az állam 1870-ig a felekezetekre bizta a népoktatást s őket ebben anyagilag támogatta is, méltányosnak látszott, hogy a katholikusok is részesüljenek hasonló segélyben. A kormányok azonban ezeket a segélyeket nem közvetetlenül a püspökökhöz utalták át, a kikkel mindennemű hivatalos érintkezést kerültek, hanem *katholikus iskolabizottságot* alapítottak, a mely előkelő papi és világi férfiakból állott s ezek osztották ki a katholikus népiskolák között az állami segitséget. 1870-ig ilyen volt ezeknek az intézeteknek helyzete.

A katholikusok 1829 után nyomban érezték, hogy minden tevékenységüket iskoláik fejlesztésére kell fordítani. Uralkodó fölfogásuk az volt, hogy előbb iskolákat kell alapítaniok s csak azután foghatnak templomok építéséhez. A püspökök hasonlóan gondolkoztak. 1873-ig négy tartományi zsinatot tartottak s mindegyik behatóan foglalkozott a katholikus közoktatással; a lelkipásztorok fögondjukat ennek az emelésében találták, a hívek az áldozatkészségükben s így 1829 óta a katholikus iskolaügy óriási haladást tett Angliában, a mit abból is meg lehet itélni, hogy az angol katholikusok már vagy két évtizede térhettek át régi programmjuk második pontjára, a mely szerint van már erre födözet, hogy fényesnél fényesebb templomokat építhetnek; Londonban például olyant, a mely elhomályositja a világhirű szent Pál-templomot is. Az iskolák virágzó állapotára vonatkozólag a *Népnevelőben* már többször közöltünk hivatalos statisztikai adatokat. *Vetési.*

(Folytatása következik.)

EGYESÜLETI ÉLET.

A Katholikus Tanügyi Tanács ülése.

A Kath. Tanügyi Tanács f. év február 28-án a Szent István-Társulat palotájában ülést tartott, melynek lefolyásáról adjuk a következőket. Jelen voltak: Steinberger Ferencz apát-kanonok egyházi, Ember Károly képző-tanár, világi elnök; továbbá Dreisziger Ferencz titkár, Szamborovszky Rezső elnök, titkár és a tagok közül: Csávolszky

József cz. püspök, váczegyházmegyei és főtanfelügyelő, Szőke Sándor, Barabás György, Döbrössy Alajos, Bohn Nándor, Guzsvenitz Vilmos, Haller József, Tóth Géza, Galler Kristóf, Számod Ignácz, Kemenyffy Dániel, Purt Ivan, Györffy János, Gerely József, Ujlaky Géza. Elnök megnyitván a gyülést, örömteljes szavakban tesz jelentést a kath. tanítók képviseletében tavaly rendezett és megtartott római zarándoklat lefolyásáról. Különösen kiemeli azt a szeretetet, melylyel XIII. Leó pápa Ő szentsége a magyar katholikus tanítóság hódolatát fogadta. Jelenti továbbá, hogy a jótevőknek és a rendező-bizottságnak az Országos Bizottság nevében köszönetét tolmácsolta. Nagy lelkesedéssel fogadta a Tanács azon indítványt, hogy gróf Zichy Gyula apát, szolgálatot tevő pápai kamarás úrnak, ki a magyar kath. tanítók zarándoklatának tagjait Rómában a honitársi szeretetnek legbensőbb melegségével halmozta el, valamint Zeich N. római magyar gyóntatónak a Tanács üléséből az Országos Bizottság hálája kifejeztessék és elküldessék.

A kegyelet őszinte hangján emlékezik meg elnök néhai Major Ferencz dr. országos képviselőről, ki a zarándokoknak kiváló szolgálatokat tett.

Következett a napirend. Elnök fölolvastatta a nmélt. püspöki kar magas leiratait, melyek a Kath. Tanügyi Tanács memorandumaira vonatkoznak. A leiratok örömmel töltötték el a Tanács tagjait, mert tapasztalhatta, hogy a nagymélt. püspöki kar teljes figyelemmel és méltánylással viseltetik a Tanács fontos és lelkes működése iránt.

A képesítési vizsgálati szabályzat újabb átdolgozását kívánja a nagymélt. püspöki kar. Ebben a tárgyban megindult eszmecserének az Alkotmányban közölt sajátságos közlése sok tekintetben kiigazításra szorul. Ugyanis a Tanács tagjai osztatlanul azon véleményben voltak, hogy a magánvizsgálati engedély megadásának joga az illetékes egyházmegyei főpásztort illeti meg; tehát az egyik felszólalónak tulajdonított azon kijelentés, «*hogy az elvesztett jogokat nem szerezhetjük vissza*» oly képzelt állítása a tudósítónak, a mit az említett felszólaló nem mondott, sem szavaiba bemagyarázni nem lehet, hisz ő is egyik tagja volt annak a bizottságnak, melyik a szabályzatot készítette. Véleménykülönbségek a Tanács tagjai között az átdolgozás kivitelének módozatára nézve forogtak fenn, a mikor tehát győzőket és legyőzötteket szembe állítani, a mily tapintatlan, ep oly czélzatos. De hagyjuk ezt a hangot.

A Tanács elhatározta, hogy a nagyméltóságú püspöki kar előtt indokolni fogja a magánvizsgálati engedélyezés kérdésében elfoglalt álláspontját és Ember Károly indítványára az elnökség megbizatott, hogy a képzők által követett eddigi eljárásról hivatalos úton tájékozás kéressék s az egyes hatóságok válaszai a föliratbóz csatoltassanak.

A Tanácsnak a kántortanítók osztozkodási ügyében beadott javaslatát általában elfogadta a püspöki kar, azonban némi fölvilágosító módosítást kíván. — Ember Károly a népiskolai szabályzat átdolgozását szorgalmazza, a melylyel a Tanács már régebben megbizatott és ennek keretében az osztozkodásra vonatkozó szabályzat, valamint a tanítói szolgálati pragmatika is kidolgozandó volna. Dreisziger az osztozkodásra vonatkozó szabályzat önálló és sürgős elintézését indítványozza. Bohn a tanítóegyesületek meghallgatását javasolja.

Ember indítványa oly kiegészítéssel fogadtatik el, hogy a kántortanítók osztozkodási ügye külön is fölterjeszthető. Ez ügyben a Tanács bizottságot küldött ki, a melynek tagjai Petrovácz, Barabás, Döbrössy és Ujlaky.

A harmadik előterjesztés a nógrádi tanítóknak az állami egyesületbe való bekényszerítését helyteleníti. Az illetékes főpásztor a föltünedező bajokat esetről-esetre orvosolja.

A negyedik leirat szerint a tanítók nyugdíjbizottságában a katholikus tanítók képviseltetése tárgyában, valamint a féláru vasutijegy kérdésében a püspöki kar a pártoló előterjesztéseket megtette.

A képzőtanárok nyugdíjügyében az egyházfő cselekvési szabadságát föntartja. Ezt az ügyet Szőke fontosnak tartja s ebben valamit tenni javasol. Ember az egyes főhatóságokat fölkérendőknek tartja, hogy a tanárok nyugdíja rendeztessék. Az egyes intézetek megkeresendők a fennálló állapotokat illetőleg, hogy a Tanács tájékozódjék s a szükséges lépést megtehesse.

Aztán előadásra került a népiskolai tanterv kérdése. A népiskolai tanterv átdolgozására bizottság küldetett ki, melynek kötelességévé tétetett, hogy munkálatát a legrövidebb időn belül elkészítse. A bizottság tagjai: Dreisziger, Tóth G. és Számborovszky. A gazdasági ismétlő-iskolák tanterve a püspöki kar előtt van jóváhagyás végett. Dreisziger sürgetni óhajtja a gazdasági ismétlő-iskolák tervezet-javaslatának jóváhagyását, mert ismétlő-iskoláinkat veszedelem fenyegeti. Ezt a Tanács megteszi, a kivitelt az elnökségre bizza.

Az elemi tanítóképzők tervének munkája folyamatban van. Ezzel kapcsolatban Szőke tájékozást kér a Tanácstól, vajjon elfogadható-e ideiglenesen az állami új tervezet? Mit válaszoljon a hatóság arra a miniszteri fölhivásra, hogy a hatóság mutassa be a miniszteriumnak a maga tervét? Döbrössy az új állami tervet alapul elfogadhatónak tartja. A neveléstani részeket kevesli. Ember azt ajánlja, hogy a már előmunkálatokban lévő javaslatát egy kitüzött időben végleg intézze el a Tanács. Guzsvenitz azt indítványozza, hogy a Tanács keresse meg az iskolaföntartókat, hogy addig ne nyilatkozzanak a miniszter fölhivására, mig a Tanács javaslatát nem ismerik. A Tanács erre úgy határozott, hogy sürgősen revideálja a tervet; mig el nem készül a javaslat, függeszszék föl az iskolaföntartók a feleletet. A bizottság (Ember, Guzs-

venitz, Keményffy) rövidesen készítse el javaslatát. A tárgyalás a keresztjáró napokon tartatik meg.

Az Angolkisasszonyok budapesti polg. tanítónőképző intézetének tanári testülete által készített polgári tanító- és tanítónőképző intézetek képesítési szabályzatát a kalocsai intézet véleményezte és az irásbeli véleményt a Tanács Petrovácz igazgató fölterjesztésében átvette. Ezen intézetek tantervjavaslatát is kidolgozta Ember Károly és a budapesti nőképző testülete. Hozzászólás végett a kalocsai s később a szatmári testületnek adatik át.

A bajavidéki róm. kath. tanítóegyesület átírt a Tanácshoz, tiltakozván a tanítók fizetésrendezésében megnyilatkozó aránytalanságok ellen. Az irnok jobban van dotálva, mint a több képzettségü és fontosabb munkát végző tanító. A katholikus tanítók fizetése is hasonlóképen rendeztessék. Csávolszky József cz. püspök és Ember Károly szerint ez a kérdés nagyon aktuális; a Tanács el nem zárkózhatik az ügyben való állásfoglalás elől. Az egyesületek tegyenek fölterjesztést, hogy a nem állami tanítók fizetése az államiakéval egyenlő rangban legyen. A hol az állam segíti az egyházi hatóságokat, ott is aránylagosan emelje a fizetést. Guzsvenitz az országgyülési képviselők megszólaltatását is ajánlja. Tóth a püspöki kart is fölkérni óhajtja, hogy a förendiházban ily értelemben szólaljon föl. A Tanács úgy határozott, hogy ily értelemben fölír a képviselőházhoz, a kormányhoz, az egyes pártok elnökségeihez és megkeresi az egyesületeket.

A kemenczevidéki tanítóegyesület azt óhajtja, hogy a párbéres fizetésmód valamikén megszüntettessék. A népoktatási szakosztálynak kiadatik tanulmányozás végett.

Walter pénztáros lemondott ezen állásáról. Az iratok átvételére Ember Károly és Purt Iván ellenőr bizatnak meg. Pénztár s ideiglenesen Szamborovszky lett.

Vogronich Antal volt veszprémi kanonok a Tanács javára 500 koronát hagyományozott. A Tanács köszönetet mond ezért.

Ezzel az ülés véget ért s a tagjai Váczra utaztak.

VEGYESEK.

Hogyan államosít a tanügyi kormány? Sok szó esett annak idején a szatmári iskolák erőszakos államosításáról. Mindenki csodálattal látta, hogy egy virágzó, nagy, gazdag magyar város rendezett felekezeti iskoláit államositani óhajtják. A szatmári püspök ő nagyméltósága végre is úgy óvta meg az évszázados és virágzó kath. iskolákat, hogy maga vállalta el az iskola fejlesztésének terheit. A tárgyalások alatt mindenki azt hitte, hogy a ref. felekezet teljes rokonszenvvel, sőt örömmel veszi iskolának elállamosítását és most az ellenkezőről győződtünk meg, a mi egyszersmind arra is világosságot vet, hogy hát hogyan kell érteni a miniszter azon kijelentéseit, hogy az állam mindenkor az egyházi főhatóságok tudtával, a felekezetek hozzájárulásával államositja el a felekezeti iskolákat. Szól pedig az érdekes hir ilyképen: «*A szatmári ev. ref. egyház és az iskolák államositása.* A szatmári elemi iskolák tudvalevőleg a mult évben államosittattak, a mi annyit jelent, hogy az iskolák átmentek az állam tulajdonába és az iskolák fontartásával járó összes kiadásokat ezután az állam viseli. A tiszántuli ev. ref. egyházkerület a szatmári ev. ref. elemi iskolák államositása ellen tiltakozó határozatot hozott, a melyben kétségbe vonta a városnak azt a jogát, hogy az ő főnhatósága alatt álló ev. ref. elemi népiskolákat előleges megkérdezése és beleegyezése nélkül államositani joga lett volna. A tiszántuli ev. ref. egyházkerület az államositás ellen a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez memorandumot intézett, melyben fölsorolja mindazon sérelmeket, melyek az államositással az egyházat érték és kérte az egyházkerület a kultuszminisztert, hogy a Szatmár város törvényhatósága által az államositásra vonatkozólag hozott és miniszterileg jóváhagyott határozatot bontsa föl, az egyházkerület főnhatósági jogait ismerje el és utasítsa a várost, hogy az ev. ref. tanítók fizetéseit a status ante quo szerint a város továbbra is folyósitsa. A kultuszminiszter az egyházkerület tiltakozó határozatát megküldte Szatmár város törvényhatóságának. Az érdekes és nagy port vert ügyben a közigazgatási bizottság fog legközelebb határozatot hozni, mely elé az érdekelt körök nagy érdeklődéssel tekintenek».

A katholikus tanügyi tanács tagjai a szombati gyülés után testületileg Váczra rándultak, Steinberger Ferencz dr. apát-kanonokkal élükön. Megérkezés után Csávolszky József cz. püspök vendégszerető asztalához ültek a delelőtti hasznos munkában kifáradt tanférfiak. Az ebéd lelkes hangulatban folyt le. Az első tartalmas felköszöntőt Steinberger mondotta az egyházmegye bölcs egyházfejedelmére, Csáky Károly gróf püspökre, ki nagy gondjai között élénk érdeklődést tanusít mindenkor a katholikus tanügyi tanács működése iránt és az országos tanügyi bizottságot anyagilag is támogatja. Azután élénk szavakkal emlekezett meg a katholikus tanügy igazi Pestalozziáról, Csávolszky József egyházmegyei tanfelügyelőről, kinek lánghuzgalma teremtette meg a Váczegyházmegyei tanítók tanuló gyermekeinek otthonát, a melyet megtekinteni rándult ki Váczra a katholikus tanitóságot képviselő katholikus tanügyi tanács. Tartalomban gazdag beszédeket tartottak még Szőke, Guzsvenitz, Tóth Géza és Dreisziger Ferencz. Nagy lelkesedést keltett Ember Károly világi elnök eszmékben gazdag toasztja, melyben élénken vázolta azt a módot, a melyet követve az egyházi és világi tanitóság együttműködése nagy dolgokat teremthet. A Krisztus szellemében működő egyházmegyei főtanfelügyelő tulajdonságait mutatja be Csávolszky cz. püspök 25 évet meghaladó munkásságában, mely az egyházmegyében a katholikus tanitóságnak igazi katholikus és hazafias testületét alkotta meg. Ebéd után a kirándulók hódoló tiszteletüket jelentették Csáky Károly gróf püspöknél és azután meglátogatták a szeretet filléreiből létesitett tanulók otthonát. Az intézetben 65 tanulót gondoznak, kik mindannyian egészséges, jó életkedvű gyermekek, fiatalok s kedvvel tanulnak. A rend és tisztaság példás, a mi a felügyelők és Fodor tanitó gondnok érdeme. Végül a siketnémák intézetére került a sor, mely után a kirándulók visszatértek a fővárosba, azzal az elhatározással, hogy legközelebb országos mozgalmat indit a Tanács, hogy a haza összes egyházmegyéiben mozgalom indittassék a katholikus tanítók tanuló gyermekeit befogadó otthonok szervezésére, a minő ezidőszerint még csak Kalocsán letesült Császka érsek bőkezűségéből és az ottani tanítók buzgalmából. (Alkotmány.)

Ünnepelt tanitó. Negyvenkét év óta szolgálja a magyar tanügyet Hovanyecz József magurai tanitó Uj-Béla községben. Druiszner Károly dr. tanfelügyelő a napokban adta át szép ünnepély keretében az agg tanítónak a diszérmet, melyet Rajtsan Ferencz plébános tüzött a jubiláris tanférfiu mellére. Az ünnepélyen óriási számú közönség vett részt. Tanitótársai nevében Dvorcsák József fridmani tanitó üdvözölte, majd a község nevében a biró pénzajándékot ajánlott föl az ősz tanitónak, ki azt a község szegényeinek adományozta. Az ünnepély a Szózat elenekléséve ért véget.

A IX. nemzetközi alkoholizmusellenes kongresszus programmját vettük és közöljük belőle a következőket: A kongresszust ezen évben Bremenben tartják április 14-től 19-ig. A megvitatásra a következő tárgyak vannak felvéve: 1. Alkoholizmus és tüdővész. 2. Az alkoholizmus a faj életében. 3. Alkohol, mint élvezeti eszköz. 4. Az alkohol szerepe a művelt népek háztartásában. 5. Gondnokság alá helyezés iszákosság miatt. 6. A korcsma reformja. 7. Az alkoholizmus és sör. 8. Egyleti tevékenység. 9. Az alkoholizmus ellen való küzdelem a tengeri hajókon. 10. A nő feladatai az alkoholizmussal szemben. 11. A nevelés és iskola küzdelme az alkoholizmus ellen. A kongresszus tagságának díja 5 márka; ezért a tagok a kongresszus összes iratait megkapják. Jelentkezni lehet Franz Hähnel titkárnál, Bremen, Donandstrasse 13.

Felelős szerkesztő: **Ember Károly.**

PÁLYÁZATOK.

Nyitrai püspöki megye.

Nagy-Biróczi osztatlan iskolához okleveles tanerő keresteték. Jövedelme: községtől 90 kor., adóhivatalból: 710 kor., lakás és tüzelő. A választás *márcz. 15-én* történik. Az állomás azonnal betöltendő. Folyamodványok alispánhoz Turnára (Trencsénmegye) küldendők. *Bucsek Andor.* 77 1—1

Szombathelyi egyházmegye.

Vizlendvai (Vasm.) róm. kath. népiskola osztálytanítói állásra *ápriliS 12-ig* pályázatot hirdet. Fizetése: 1 bútorozott szoba fűtéssel, 800 kor. készpénz. Nyelv magyar-szlovén. III—V. 75 tanulót, ismétlőket tanít. Kántorságban segít. Folyamodványok az iskolaszéki elnökséghez — u. p. Szarvaslak — küldendők. Személyes megjelenés előnyös. *Csárcs József* plébános. 74 1—1

Váczi egyházmegye.

A «Népnevelő» 6. számában közölt vácz-bottyáni pályázati hirdetés *márczius 17-ig* meghosszabbíttatik. *Mágs.* 75 1—1

Hirdetés. Egy gör. kath. okleveles kántortanító másodtanítói azonnali alkalmazást keres, ki öt évig a hitelszövetkezethel mint könyvelő is szerepelt. «*Tanitó*» czimen Sárvárra, u. p. Fanesika (Ugocsamegye). 76 1—1

Szent keresztúti

és más ájtatossági gyakorlások Jézus Krisztus kinszenvedéséről és haláláról.

Kötve 20 fillér.

Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28b).

GYÓNÁSI KÖNYVECSKE

katholikus gyermekek számára.

Irta:

DREHER TIVADAR.

Kötve 36 fillér.

Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28b).

Megjelent! Megjelent!

MAGYAR KÁNTOR 3—3

Temetési Szertartások, Népies Bucsúztatók és Alkalmi Egyházi Szentmise-Énekek Gyüjteménye.

A csanád-egyházmegyei hatóság jóváhagyása és kitüntető bírálatával.

Irta **Biczók Ferencz**, róm. kath. kántor, igazgató-tanitó Torontál-Tordan.

Ára fűzve 2 K 50 fill., csinos díszkötésben 3 K 50 fill.

Egyedül a szerzőnél kapható.

Orgonaépítési műintézet.

Rieger Testvérek

villamosgépekkel berendezett cs. és kir. udvari orgonagyára

Budapest, VII., Garay-utcza 48.

cs. és kir. udvari szállítók, a Szentsír lovagja, a Ferencz József-rend lovagja.

A párisi és bécsi világkiállitáson stb. helyről kitüntetve.

Legolcsóbb árban és kedvező fizetési föltételek mellett kiváló tiszta légnyomásu csőrendszerint (pneumatikai) tartós, nemeshangú orgonákat szállít. 30 évóta 980 orgonát szállitott. Mindennemű orgonajavitásokat és hangolásokat a legmérsékeltebb árban és felkiismeretes pontossággal teljesít. Orgona jókarban tartása mérsékelt árban elvállaltatik. **Tervezetek és rajzok kivánatra díjtalanul.**

Stephaneum nyomása Budapest, VIII., Szentkirályi-utcza 28a.